

Qui diu *catàleg* diu *responsabilitat*. Responsabilitat de fer-lo, responsabilitat de fer-lo bé. Les institucions arxivístiques i bibliotecàries europees van començar a fer catàlegs de llurs fons ja al segle XVIII. El que ha significat això en relació amb el progrés del coneixement és incommensurable. En aquest aspecte, l'Europa culta ens porta un avantatge de dos segles. A l'origen, l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) va tenir molt clara la prioritat que s'havia de donar als catàlegs, i així es va publicar la descripció dels manuscrits 1-150 de la Biblioteca de Catalunya (BC) (primer volum del catàleg de manuscrits de la BC), el catàleg de l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic i el dels manuscrits de Sant Cugat del Vallès (aquests, custodiats ara a l'Arxiu de la Corona d'Aragó). Altres iniciatives de catalogació, com la de manuscrits de la Universitat de Barcelona o de la catedral de Tortosa, es van fer en temps rúfols. Entre el 2000 i el 2008, l'IEC ha publicat quatre volums que donen notícia dels manuscrits en català del període 1474-1714 conservats a les biblioteques de Catalunya.

Els fons manuscrits de la catedral de Girona són dels menys coneguts de Catalunya. A més a més, en van desaparèixer un 25% a mitjan segle XIX, a causa d'uns moviments que ja es comencen a conèixer amb precisió i que un dia no llunyà se sabran amb els detalls que falten.

Què es pretén amb un catàleg de manuscrits? La regla essencial ja la va donar Léopold Delisle la segona meitat del segle XIX: descriure tot allò que conté un còdex, per insignificant que pugui semblar. Aquest és el primer requisit. El segon és situar el còdex en qüestió en la tradició que li escau: altres manuscrits,

bibliografia que s'hi refereix i que ha generat, edicions de les obres que conté i notícies específiques de la peça (quan n'hi ha, o són conegudes). Si no es compleixen aquestes condicions bàsiques, no estem davant d'un catàleg, sinó d'un simple inventari.

El catàleg dels manuscrits de la catedral de Girona s'ha plantejat amb l'ambició de crear un instrument de treball útil i que tingui la virtut de durar uns quants anys. Això és difícil. En posarem un exemple. Tothom sap que a Girona hi ha un *Beatus* formidable, escrit l'any 975 al regne de Lleó. El 1931, Wilhelm Neuss havia comptat vint-i-set unitats entre còdexs i fragments dels *Beatus*. El 1975, Tomás Marín Martínez en comptava vint-i-nou. Anscari Manuel Mundó i Manuel Sánchez Mariana, bo i agrupant alguns fragments amb els còdexs dels quals procedien, allargaven la xifra primer a trenta-un i després fins a trenta-quatre, i semblava un catàleg complet (1976). En la nostra llista de *Beatus*, el nombre ha pujat a quaranta. La causa és que cada dia es van coneixent millor els fons manuscrits de les biblioteques del món i apareixen testimonis dels quals no es tenia notícia. Per això un catàleg de manuscrits ha de constituir-se en punt d'arribada de la recerca anterior i en punt de partida de la que vindrà.

La convicció que mou a emprendre un catàleg de manuscrits és que a cada moment pot haver-hi una sorpresa: gran, mitjana o petita. Vet aquí claps consistents de manuscrits jurídics italians i francesos arribats per conductes diferents a Girona, vet aquí versions múltiples d'una història de Carlemany o vet aquí un còdex que evidencia una inesperada il·luminació tolosana o bolonyesa. D'aquesta manera s'enriqueix el coneixement sobre les institucions i els homes que han elaborat i guardat els còdexs, i que hi han treballat. Encara que sembli mentida, els catàlegs permeten descobrir aspectes de la vida d'una institució, de les

xarxes de coneixement o d'anhels que els seus homes han compartit, de les opcions que els han semblat vàlides en cada època de la història, i de l'amplitud o la limitació de llurs ambicions intel·lectuals. Els manuscrits no ho diuen pas tot, però tot el que diuen és indispensable. Per això cal catalogar-los, buidar-los de dalt a baix.

I perquè un catàleg sigui viu al llarg dels temps, avui disposem d'instruments informàtics que permeten posar-los al dia amb periodicitat. En aquest sentit, mai no serà prou aplaudit l'esforç i el compromís de les institucions, generals i locals, per tal de posar aquests tresors amagats a disposició d'aquells que els han de fer rendir en benefici d'una societat construïda.

JAUME DE PUIG OLIVER

Investigador principal del projecte
Membre de l'Institut d'Estudis Catalans,
Secció de Filosofia i Ciències Socials